

2024 - 2025
EĞİTİM-ÖĞRETİM YILI

ŞİŞLİ İLÇESİ
RİSK HARİTASI RAPORU

ŞİŞLİ REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

1975

2024

Bu çalışma; İstanbul İli Şişli İlçesi hizmet bölgesinde bulunan okul/kurumlarda öğrencilerin risk gruplarında yer alma durumlarını, grup ve birey bazında yapılacak çalışmaları belirlemek amacıyla kullanılmaktadır.

Öğrencilerin bir bütün olarak gelişimlerini desteklemek ve gelişimlerini olumsuz yönde etkileyebilecek risk etmenlerini azaltmak, koruyucu etmenleri artırmak amacıyla sunulan hizmetler gelişimsel ve önleyici hizmetler içerisinde yer almaktadır. Risk faktörlerinin, önleyici hizmetler kapsamında değerlendirilmesi ve yapılacak çalışmalara kaynaklık etmesi planlanmaktadır. Yapılan değerlendirmenin, önleyici çalışmaların planlanmasında referans veri oluşturmak için fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Planlanan çalışmalar sayesinde öğrencilerin gelişimlerinin olumlu yönde etkilenmesi, eğitimin daha verimli sunulması, rehberlik hizmetlerinin etkililiğinin artırılması, mevcut sorunların azaltılması öngörülmektedir.

Bu değerlendirme raporunun örnekleme; ŞİŞLİ Rehberlik ve Araştırma Merkezi hizmet bölgesinde yer alan ve okul risk haritasını e-form üzerinden kurumumuza gönderen 64 okuldan (36626 öğrenci) elde edilen verilerle oluşturulmuştur. (Sınıf rehber öğretmenlerince doldurulan ve okul psikolojik danışma ve rehberlik servisine teslim edilen “Sınıf Risk Haritası Formu” ve okul psikolojik danışma ve rehberlik servisinde, sınıf rehber öğretmenlerinin teslim ettiği “Sınıf Risk Haritası” raporlarındaki verilerin işlenmesiyle oluşan “Okul Risk Haritası Formu”)

İlgili risk haritası formu için: https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2023_06/09152915_FORM_HARYTASI-08.06.2023.pdf

YASAL DAYANAK:

- Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği (18.Madde- m; 21.Madde (4)-b/3; 23.Madde 1-d)
- Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Araştırma Merkezi Yönergesi (5.Madde (3)-b/2)

RİSK HARİTASI SORULAR

1	Anne en fazla ilkokul mezunu	22	Ailesi mevsimlik işçi olan
2	Baba en fazla ilkokul mezunu	23	Aile içi şiddete maruz kalan
3	Tek çocuk olan	24	Özel Yetenekli tanısı olan
4	5 ve üstü kardeşi olan	25	Yetersizlik alanında özel eğitim raporu olan
5	Anne ve babası ayrı yaşayan	26	Süreğen hastalığı olan
6	Anne ve babası boşanmış olan	27	Ruhsal hastalığı olan
7	Yalnızca annesi ile yaşayan	28	Danışmanlık Tedbir Kararı Olan
8	Yalnızca babası ile yaşayan	29	Eğitim Tedbir Kararı Olan
9	Annesi hayatta olmayan	30	Maddi Sıkıntı Yaşayan
10	Babası hayatta olmayan	31	Sürekli Devamsız olan
11	Anne ve babası hayatta olmayan	32	Bir işte çalışan
12	Şehit çocuğu	33	Akademik Başarısı Düşük
13	Yalnızca büyükanne/büyükbabasıyla yaşayan	34	Riskli akran grubuna dâhil olan
14	Yalnızca diğer akrabalarıyla yaşayan	35	Diğer
15	Koruyucu aile gözetiminde olan		
16	Sevgi Evlerinde kalan		
17	Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumunda kalan		
18	Ailesinde süreğen hastalığı olan		
19	Ailesinde ruhsal hastalığı olan		
20	Ailesinde Bağımlı Bireyler Bulunan (alkol/madde)		
21	Ailesinde cezai hükmü bulunan		

RİSK HARİTASI VERİLERİ (İLÇE GENELİ)

		%			%
1	Anne en fazla ilkokul mezunu	14,955	22	Ailesi mevsimlik işçi olan	0,131
2	Baba en fazla ilkokul mezunu	12,817	23	Aile içi şiddete maruz kalan	0,192
3	Tek çocuk olan	15,270	24	Özel Yetenekli tanısı olan	0,521
4	5 ve üstü kardeşi olan	5,882	25	Yetersizlik alanında özel eğitim raporu olan	2,485
5	Anne ve babası ayrı yaşayan	5,3	26	Süreçen hastalığı olan	3,311
6	Anne ve babası boşanmış olan	7,923	27	Ruhsal hastalığı olan	0,397
7	Yalnızca annesi ile yaşayan	6,135	28	Danışmanlık Tedbir Kararı Olan	0,147
8	Yalnızca babası ile yaşayan	1,100	29	Eğitim Tedbir Kararı Olan	0,102
9	Annesi hayatta olmayan	0,413	30	Maddi Sıkıntı Yaşayan	3,694
10	Babası hayatta olmayan	1,068	31	Sürekli Devamsız olan	3,250
11	Anne ve babası hayatta olmayan	0,029	32	Bir işte çalışan	5,172
12	Şehit çocuğu	0,029	33	Akademik Başarısı Düşük	5,345
13	Yalnızca büyükanne/büyükbabasıyla yaşayan	0,355	34	Riskli akran grubuna dâhil olan	0,755
14	Yalnızca diğer akrabalarıyla yaşayan	0,170	35	Diğer	0,349
15	Koruyucu aile gözetiminde olan	0,061			
16	Sevgi Evlerinde kalan	0,010			
17	Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumunda kalan	0,038			
18	Ailesinde süreçen hastalığı olan	4,267			
19	Ailesinde ruhsal hastalığı olan	0,838			
20	Ailesinde Bağımlı Bireyler Bulunan (alkol/madde)	0,54			
21	Ailesinde cezai hükmü bulunan	0,684			

RİSK HARİTASI VERİLERİ (DEVLET OKULLARI)

		%		%	
1	Anne en fazla ilkokul mezunu	14,632	22	Ailesi mevsimlik işçi olan	0,131
2	Baba en fazla ilkokul mezunu	11,965	23	Aile içi şiddete maruz kalan	0,178
3	Tek çocuk olan	13,164	24	Özel Yetenekli tanısı olan	0,427
4	5 ve üstü kardeşi olan	5,694	25	Yetersizlik alanında özel eğitim raporu olan	2,316
5	Anne ve babası ayrı yaşayan	4,691	26	Süreçen hastalığı olan	3,113
6	Anne ve babası boşanmış olan	6,348	27	Ruhsal hastalığı olan	0,265
7	Yalnızca annesi ile yaşayan	5,842	28	Danışmanlık Tedbir Kararı Olan	0,131
8	Yalnızca babası ile yaşayan	0,963	29	Eğitim Tedbir Kararı Olan	0,084
9	Annesi hayatta olmayan	0,368	30	Maddi Sıkıntı Yaşayan	3,596
10	Babası hayatta olmayan	0,884	31	Sürekli Devamsız olan	3,239
11	Anne ve babası hayatta olmayan	0,016	32	Bir işte çalışan	5,109
12	Şehit çocuğu	0,014	33	Akademik Başarısı Düşük	4,963
13	Yalnızca büyükanne/büyükbabasıyla yaşayan	0,266	34	Riskli akran grubuna dâhil olan	0,687
14	Yalnızca diğer akrabalarıyla yaşayan	0,138	35	Diğer	0,313
15	Koruyucu aile gözetiminde olan	0,061			
16	Sevgi Evlerinde kalan	0,010			
17	Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumunda kalan	0,038			
18	Ailesinde süreçen hastalığı olan	4,023			
19	Ailesinde ruhsal hastalığı olan	0,744			
20	Ailesinde Bağımlı Bireyler Bulunan (alkol/madde)	0,496			
21	Ailesinde cezai hükmü bulunan	0,632			

RİSK HARİTASI VERİLERİ (ÖZEL OKULLAR)

		%			%
1	Anne en fazla ilkokul mezunu	0,3230	22	Ailesi mevsimlik işçi olan	0,000
2	Baba en fazla ilkokul mezunu	0,8520	23	Aile içi şiddete maruz kalan	0,014
3	Tek çocuk olan	2,1060	24	Özel Yetenekli tanısı olan	0,094
4	5 ve üstü kardeşi olan	0,1880	25	Yetersizlik alanında özel eğitim raporu olan	0,169
5	Anne ve babası ayrı yaşayan	0,6090	26	Süreçen hastalığı olan	0,198
6	Anne ve babası boşanmış olan	1,5750	27	Ruhsal hastalığı olan	0,132
7	Yalnızca annesi ile yaşayan	0,2930	28	Danışmanlık Tedbir Kararı Olan	0,016
8	Yalnızca babası ile yaşayan	0,1370	29	Eğitim Tedbir Kararı Olan	0,018
9	Annesi hayatta olmayan	0,0450	30	Maddi Sıkıntı Yaşayan	0,098
10	Babası hayatta olmayan	0,1840	31	Sürekli Devamsız olan	0,011
11	Anne ve babası hayatta olmayan	0,0130	32	Bir işte çalışan	0,063
12	Şehit çocuğu	0,0150	33	Akademik Başarısı Düşük	0,382
13	Yalnızca büyükanne/büyükbabasıyla yaşayan	0,0890	34	Riskli akran grubuna dâhil olan	0,068
14	Yalnızca diğer akrabalarıyla yaşayan	0,0320	35	Diğer	0,036
15	Koruyucu aile gözetiminde olan	0,0000			
16	Sevgi Evlerinde kalan	0,0000			
17	Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumunda kalan	0,0000			
18	Ailesinde süreçen hastalığı olan	0,2440			
19	Ailesinde ruhsal hastalığı olan	0,0940			
20	Ailesinde Bağımlı Bireyler Bulunan (alkol/madde)	0,0450			
21	Ailesinde cezai hükmü bulunan	0,0520			

DEĞERLENDİRME

Elde edilen veriler incelendiğinde, aşağıda belirtilen maddelerin frekanslarının yüksek oluşu dikkat çekmektedir;

- ✓ Anne en fazla ilkokul mezunu
- ✓ Baba en fazla ilkokul mezunu
- ✓ Maddi sıkıntı yaşayan
- ✓ Akademik başarısı düşük
- ✓ Anne ve babası boşanmış olan
- ✓ Bir işte çalışan

Anne-Baba ilkokul mezunu

Bireylerin sosyal, psikolojik ve zihinsel gelişimleri düşünüldüğünde ebeveynlerin rolü yadsınamaz bir gerçeklik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bebeklik döneminden başlayarak yetişkinlik dönemine uzanan süreç içerisinde insan birçok davranışı, becerisi ve anlayışını ailesinden edindiği bilgiler çerçevesinde geliştirir. Bireyler problem çözebilme becerisi, neden sonuç ilişkisi kurabilme, sosyal ilişkilerini düzenleme, öğrenme metotları vb. becerilerin temellerini ailede atar ve bunları uygular. Bunun sonucu olarak; eğitim-öğretim olanaklarına ulaşamamış ya da eksik kalmış ebeveynlerin; çocuklarını, bu becerilerin gelişimi konusunda yeteri kadar destekleyemedikleri gözlenmektedir.

Değişen ve gelişen teknoloji, eğitim-öğretim materyallerine kolay erişim sonrasında, ailelerinin bu desteğine çocukların daha az ihtiyaç duydukları bilinmektedir fakat sağlıklı bir duygusal gelişim ve aile içi iletişimin kuvvetli olabilmesi adına bu desteğin belirli ölçülerde sürmesi gerekmektedir. Anne babaların çocuklarıyla var olan iletişimlerini daha sağlıklı yönetebilmeleri için kendi kişisel gelişimlerine de özen göstermeleri gerekmektedir.

Maddi sıkıntı yaşayan

Yoksulluk ve yoksunluğun bireylerin özellikle çocukların gelişimi üzerindeki etkisi tartışılmaz bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocukların yoksullukla karşılaşma ve yoksulluğun olumsuz etkilerine maruz kalma riski yetişkinlere göre daha yüksektir. Yoksulluk içinde yetişmek, çocukları sağlıklı yaşama, büyüme ve gelişme açısından gerekli imkânlardan yoksun bırakmaktadır. Yoksulluk içinde yaşamak çocukların beslenme, hastalık ve kazalardan korunma, sağlıklı yaşama, büyüme ve gelişme açısından gerekli olanaklardan yoksun kalmalarına neden olmaktadır. Yoksul aileler çocuklarına gelişimleri için yeterli olanağı veremedikleri gibi onları erken yaşta çalışmaya zorlamaktadırlar. Çocukluk döneminde yaşanan yoksulluk çoğu zaman yetişkinlik döneminde yaşanan yoksulluğun habercisi olmaktadır.

Bu konu ile ilgili aşağıda yer alan yayınlar incelendiğinde, konu ile ilgili daha geniş bilgiye ve fikre sahip olunacağı düşünülmektedir:

- **Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF)** “Zenginliğin Ortasında Çocuk Yoksulluğu” raporu
- BERKMAN, K. (2023), “Yoksulluğun Yaşanan Boyutu: Türkiye’de Çocuk Maddi Yoksunluğunun Analizi”
- Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi, Cilt 13, Sayı 1, 2014, “Yoksulluğun Çocuk Sağlığı Üzerine Çok Boyutlu Etkileri”

Akademik başarısı düşük

Okul başarısının düşüklüğü birçok nedene bağlı olabilir. Okul başarısının düşüklüğü tanımlanırken bir nedene bağlı kalmak ve öyle değerlendirmek doğru bir yöntem değildir.

- **Bireysel**; zihinsel gelişim, fiziksel ya da fizyolojik yetersizlikler, öğrenme güçlükleri, performans yetersizliği,
- **Sosyal**; aileyi kaynak alan problemler, maddi yetersizlikler, okulun niteliğinden doğan sebepler, yetişkin tutumları, sosyo-politik sorunlar, içinde bulunulan sosyal grubun eğitim-öğretim düzeyi

vb. nedenler okul başarısının düşük oluşuna yol açabilmektedir.

Anne-babası boşanmış olan

Ailenin boşanma sonucunda parçalanması; anne babanın birlikte inşa edeceği sıcak ve samimi ilişki, iyi iletişim, paylaşım, dayanışma, yakın ilgi ve sevgiden çocuğun yoksun kalmasına neden olmaktadır. Toplumun en küçük yapı taşı olan aile, insan hayatını etkileyen en önemli unsurdur aslında. Çocuk en iyi şekilde aile ortamında eğitim almakta ve kişilik gelişimi burada şekillenmektedir. Giderek artan parçalanmış ailelerde yetişen çocuklar davranış bozuklukları sergileyebilmekte ve ruhsal sorunlar yaşayabilmektedirler.

Aile ortamı bozulan çocuk, bunu okul ortamına da yansıtmakta ve ailede başlayan sorunlar okulda da devam edebilmektedir.

Bu duruma aksi örnekler de yok değildir. İlişkilerin koptuğu, fiziksel ve psikolojik sorunların sürekli yaşandığı ailelerde, boşanma sonrasında çocukların boşanma öncesine göre daha olumlu davranışlar sergileyebildiği durumlar da mevcuttur. Gerilim ve tartışmalardan uzaklaşan çocukların sağlıklı kararlar alabildiği, psikolojik veya fiziksel şiddet ortamından uzaklaşan çocukların daha mutlu olabildiği örneklerin sayısı da dikkat çekmektedir. Durumun hassasiyeti göz önünde bulundurularak, mümkünse psikolojik destek alarak ailelerin boşanma kararını çocuklarına iletmeleri; olası olumsuz sonuçların da önüne geçebilmektedir.

Bir işte çalışan

Türkiye'de çocuk ve genç işçilerin çalıştırılmasına dair düzenlemeler, 4857 sayılı İş Kanunu ve Çocuk ve Genç İşçilerin Çalıştırılma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik ile belirlenmiştir. Kanuna göre, çocuk işçiler 14 yaşını doldurmuş ve zorunlu ilköğretimi tamamlamış olmalıdır. 14-15 yaş arası çocuklar yalnızca hafif işlerde çalışabilir. 15-18 yaş arası genç işçiler ise fiziksel ve ruhsal gelişimlerini olumsuz etkilemeyecek işlerde çalıştırılabilir. Çocuk ve genç işçilerin günlük çalışma süresi 7 saati, haftalık çalışma süresi ise 35 saati aşamaz. Gece çalışmaları, ağır işler ve tehlikeli sektörlerde çalışmaları yasaktır. Bu düzenlemeler, gençlerin sağlığını ve eğitim hakkını korumayı amaçlar.

Çocuk ve genç iş gücünün birden fazla nedeni olabilir. Bunlardan bazıları;

- **Yoksulluk:** Maddi imkânsızlıklar, çocukların ve gençlerin ailelerine gelir sağlamak için erken yaşta çalışmaya başlamasına yol açar.
- **Eğitim Erişimsizliği:** Eğitim olanaklarının yetersizliği, özellikle kırsal bölgelerde, çocukların çalışmayı bir zorunluluk olarak görmesine neden olur.
- **Kültürel Algılar:** Bazı toplumlarda çocukların çalışması, sorumluluk kazanmaları veya ailenin ekonomik yüküne katkıda bulunmaları gerektiği şeklinde kabul edilir.
- **Ucuz İş Gücü Talebi:** İşverenler, düşük maliyetli iş gücü sağlamak amacıyla çocuk ve genç işçileri tercih edebilir.
- **Göç ve Yerinden Edilme:** Göç eden veya yerinden edilmiş ailelerin çocukları, geçim sıkıntısı nedeniyle çalışmak zorunda kalabilir.
- **Hukuki Denetim Eksikliği:** Çocuk işçiliğini önlemeye yönelik yasaların uygulanmasındaki yetersizlik, bu sorunun sürmesine katkıda bulunur.

Bu konu ile ilgili aşağıda yer alan yayınlar incelendiğinde, konu ile ilgili daha geniş bilgiye ve fikre sahip olunacağı düşünülmektedir:

- 📖 **KARATAŞ**, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Dergisi Cilt 11 / sayı 1-2-3 / 1993 / s. 85-102, “ÇOCUK İŞ GÜCÜ SORUNU: NEDENLERİ, SONUÇLARI ve ÇÖZÜM ÖNERİLERİ”
- 📖 **Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF)**, 2020, “Çocuk İşçiliği: Küresel 2020 Tahminleri, Eğilimler ve Gelecekteki durum”
- 📖 **Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)**, 2020, “Çocuk İşçiliği ile Mücadele Raporu”